

Megoldási segédlet a feladatlapokhoz

A kérdések, illetve a feladatok jellegéből következik, hogy nem minden esetben lehet megoldási javaslatot megfogalmazni, hiszen az adott kérdés sokszor elsősorban arra irányul, hogy a tanulók a látottakat megbeszéljék, továbbgondolják, és véleményüket saját életükre vonatkozóan is megfogalmazzák. A feladatok jelentős részénél természetesen tartalmaz megoldási javaslatot a segédlet, de ezek is nagyon különbözőek. Esetenként konkrét információkat, a történelmi háttér jobb megismerését segítő tényeket és adatokat, máskor viszont inkább csak az adott interjúrészlet legfontosabb elemeit gyűjtöttük össze, vagy pusztán gondolatébresztő címszavakat soroltunk fel. Ez utóbbiak esetében természetes, hogy számos eltérő „megoldás”, a látottak megértését és feldolgozását segítő kiindulópont is lehetséges.

A feladatlapok áttekinthetősége érdekében az alábbi jelöléseket alkalmaztuk:

I. – Bános Tibor-interjú, II. – Bokor Péter-interjú, III. – Szabó Éva-interjú

A, B és C betűvel jelöltük az osztály tanulóiból kialakított tanulócsoportokat

A kérdéseket arab számmal jelöltük

(Így például a Bokor Péter-interjút feldolgozó B tanulócsoport 3. kérdésének jelzése: II/B/3)

Feladatlap I/A

Bános Tibor-interjú A. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
I/A/1 Előkészítő feladatok	Nézzetek utána annak, hogy ki volt az interjúban említett Scheiber Sándor és Löw Immanuel! Mit jelent az asszimiláció fogalma a magyarországi zsidóság történetére vonatkoztatva?	<ul style="list-style-type: none">Scheiber Sándor (Bp., 1913. júl. 9–Bp., 1985. márc. 3.): nyelvész, irodalomtörténész, a nyelvtudományok doktora (1983). Mindkét szülői ágon rabbi ősök leszármazottja. Heller Bernát tanítványa volt. 1938-ban avatták rabbivá. 1938–1940 között Oxford, Cambridge, London könyvtáraiban – egyéb kutatások mellett – középkori héber kéziratokat tanulmányozott. 1941-től 1944-ig Dunaföldváron volt főrabbi. 1944. dec. 31-én édesanyját a nyilasok lelőtték. 1945-től újjáépítette, 1950-től igazgatta a pesti Rabbiképző Intézetet. Bár külföldről sok meghívást kapott (pl. a jeruzsálemi Héber Egyetem könyvtárigazgatói tisztére), e hivatalban maradt haláláig. A nyelvtudományok doktora címet életművéért kapta. Publikációinak száma mintegy 1600. Fő műve a <i>Geniza Studies</i> (Hildesheim, 1981), az egyetemes zsidó művelődéstörténet. Kiadta Löw Immanuel <i>Fauna und Mineralienjét</i> (1969) és folklórtanulmányait (1975), Goldzieher Ignác <i>Naplóját</i> (Leiden, 1978, magyarul, ford. ~né Bernáth Livia), a <i>Kaufmann Haggadát</i> (1957), a <i>Majmuni Kódexet</i> (1980). Szerk. a Heller- (1941), a Löw- (1947) és a Goldzieher-

		<p>(Jeruzsálem, 1958) emlékkönyveket, a <i>Magyar-zsidó oklevéltár</i> köteteit (1959–63, Grünwald Fülöppel, 1965-től egyedül), a <i>Magyarországi zsidó hitközségek monográfiáit</i>. 1970-től újraindította az <i>Évkönyveket</i>.</p> <p>Tanulmányokban dolgozta fel a purim, a széder, a jom kippur, a sávuot szakrális néprajzát. Jelentősek irodalmi motívumkutatásai, megfejtései: „bolygó zsidó”, „szamárlétra”, „fakitépő Sámson” stb. Az összehasonlító hagyomány- és tárgytörténeti módszer alkalmazásával iskolát teremtett. Kiadatlan leveleket, verseket publikált (egy részét Zsoldos Jenővel).</p> <p>Jelentősek Arany- és Mikszáth-kutatásai. Prédikációi a műfaj legszebb hagyományait őrzik. Öccsének küldött levelek formájában naplót írt.</p> <p>Könyvtárának zsidó tárgyú anyaga az MTA Keleti Könyvtárába került. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Löw Immanuel (Szeged, 1854. jan. 20–Bp., 1944. júl. 19.): főrabbi, orientalista, művelődéstörténeti író, ~ Lipót fia. Egy.-i és teológiai tanulmányait Berlinben végezte. 1878-ban választotta főrabbijává a szegedi zsidó hitközség. 1919-ben föllépett a fehérterror ellen, ezért 1921-ben pert indítottak ellene. Ségi filológiai dolgozataival, hitszónoklataival és botanikai tudományos munkásságával nemzetközi elismerést szerzett. A m. irodalom és történelem sok nagyságáról (Arany János, Deák Ferenc, Mikszáth Kálmán, II. Rákóczi Ferenc, Vörösmarty Mihály) mondott emlékbeszédet, s ezeket nyomtatásban is megjelentette. Fő műve a négykötetes <i>Die Flora der Juden</i>.
--	--	--

		<p>Magyarra fordította az Énekek Énekét, 1927-től 1940-ig a felsőház tagja volt. A magyar hatóságok kilencvenéves kora ellenére deportálták. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A 19. század végén erőteljessé vált a magyarországi nemzetiségek magyarosítása. Különösen sikeres volt a felemelkedő zsidó és német kisebbségek magyarsághoz való asszimilálódása. Az újonnan meginduló nagyvárosi fejlődés, a többségi társadalom befogadó hozzáállása, a modern nemzetállam megteremtését a nemzetiségek tömeges beolvadásával elképzelő hivatalos politika a zsidóság számára is lehetőséget biztosított az egyenlő társadalmi érvényesülésre és a magyar nemzethez tartozásra. A kiegyezés után Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter liberális reformjai között az egyik legelső a zsidók polgári és politikai egyenjogúsításáról szóló 1867-es emancipációs törvény volt. A 19. század végének liberális légkörében a magyarországi zsidók közül igen sokan valóban magyarrá váltak, a nemzethez tartozónak érezték magukat. Világviszonylatban is egyedülálló jelenségként megszületett a neológ zsidó vallás. A neológ zsinagógákban magyar nyelven tartották az istentiszteleteket. A zsidó vallás 1895-től törvény szerint is a többivel egyenrangú vallás lett. A városi zsidóságnak csak kisebb része tartott ki a hagyományos zsidó vallás mellett (<i>ortodox</i>, illetve <i>status quo ante</i> irányzat), a fővárosi zsidóságnak például közel háromnegyede csatlakozott a neológ irányzathoz. Vidéken ugyanakkor továbbra is meghatározók maradtak
--	--	--

		<p>az ortodox közösségek. A századfordulótól sokan magyar, vagy – szintén a magyarrá válás útját járó – német (sváb) házastársat választottak, gyermekeiket megkeresztelték.</p>
I/A/2	<p>Hogyan jelenik meg az interjúalany gyermekkori, háború előtti emlékeiben a falubeliekhez fűződő viszony? Érthető-e, hogy nem volt semmilyen veszélyérzete a gyermek Bános Tibornak? Mi volt az az első élménye, melyben a környezete mint zsidót különböztette meg? Mi utal ennek negatív kicsengésére?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Békés együttélés jellemezte a harmincas éveket, jó kapcsolat a szomszédokkal, a helyi nyilaskeresztes csoport tevékenysége visszhangtalan maradt • Két kerékpározó levente: „Mi van, kis zsidó? Nem jössz még? – első élmény a megkülönböztetésre
I/A/3	<p>Hogyan változott a falubeliek viselkedése a német megszállás után? Érthető-e, elfogadható-e ez a változás? Milyen cselekedeteket, gesztusokat tartanál az adott történelmi körülmények között is elvárhatónak, minimális kockázattal vagy semmilyen veszéllyel nem járónak? Mi minősülne kockázatos, hősiés viselkedésnek? Tudsz-e ilyen példát említeni?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tartózkodó, esetenként részvétet mutatnak • Viszonylag veszélytelen gesztusok: vigasztaló szavak, segítség a bevásárlásban stb. • Kockázatos: bújtatás, szökés segítése
I/A/4	<p>Gettó</p> <p>Mit tennél, ha hirtelen hasonló helyzetbe kerülnél? Kire</p>	

<p>bíznád értékeidet? Gondolj arra, hogy családtagjaid, rokonaid nem tudnak segíteni, mert hasonló helyzetben vannak! Mit tennél be egy konkrét bőröndbe? Inkább értékes, vagy inkább hasznos (vagy annak gondolt) tárgyakat? Deportálásuk előtt volt-e valamilyen konkrét jel arra vonatkozóan, hogy a zsidók nem számíthatnak vagyonuk megőrzésére („már ássák a kertet”)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bőrönd – értékes tárgyak (ékszer, pénz, okmányok) vagy élelem, ruhanemű? Mennyi időre terveznél? (Vinnél-e télikabátot májusban?) • „Már ássák a kertet” – feltörték az ingatlanokat, elhordták a holmijukat
<p>I/A/5 Hogyan jellemzi az interjúalany a szegedi gettót? Hogyan változtatta meg sok ember magatartását az összezártság és a megfélemlítés?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Téglagyár, félelmetes • Appell (gyűlés) – állandó fenyegetés • Sok feszültség és veszekedés a gettóba zártak között • Egymás feljelentésére, besúgására is sor kerül
<p>I/A/6 Milyen érvek és ellenérvek fogalmazódhattak meg a holokausztot túlélő zsidókban a hazatéréssel és a külföldre távozással kapcsolatban?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hazajönni – találkozni a családtagokkal, folytatni a korábbi életet • Külföld – pl. Svájc, Amerika, Palesztina: jó lehetőség az újrakezdésre • Nem akarnak visszatérni abba az országba, ahonnan kitesztették őket
<p>I/A/7 Interjúrészlet, két utas beszélgetése a vonaton: „Többen jöttek vissza, mint ahányan elmentek.” – Hogyan értelmezi az interjúalany ezt a mondatot? Neked mi a véleményed? Vizsgálta-e saját felelősségét a Bauer család környezete a faluban? Mi lehetett az oka annak,</p>	

<p>hogy mind a deportált család, mind a falubeliek kerültek a zsidókkal történtek kibeszélését? Említs példát saját tapasztalataidból olyan helyzetre, amikor kölcsönösen nem beszéltek valamilyen kínos, a lelkiismereteket nyugtalanító dologról! Milyen előnyei lehetnek egy ilyen emlék őszinte kibeszélésének?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nem feltétlenül várták őket örömmel, bár olyanok is akadtak, akik segítettek • Nem kérdezték őket a történekről a szomszédok • Felelősség eltussolása, lelkiismeret-furdalás elhallgattatása
<p>I/A/8 Az interjú végén látható családi fotók közül a „tablószerű” tízfős fotó elemzése Jelöljük be, hogy a képen látható családtagok közül ki halt meg a holokauszt során, és ki hagyta el később az országot!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Álló sorban balról az első: Fischer Sándor, munkaszolgálatban meghalt • Álló sorban balról a második: Fischer Sándor felesége, a háború után újra férjhez ment, 1956-ban Izraelbe vándorolt • Álló sorban balról a harmadik: Bauer Lajos, munkaszolgálatban meghalt
<p>I/A/9 A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bános Tibor vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjék meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődhessen meg • Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történeteket, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett <p>Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.</p>

Feladatlap I/B

Bános Tibor-interjú B. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
<p>I/B/1</p> <p>Előkészítő feladatok</p>	<p>Nézzetek utána annak, hogy ki volt az interjúban említett Scheiber Sándor és Löw Immánuel! Mit jelent az asszimiláció fogalma a magyarországi zsidóság történetére vonatkoztatva?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scheiber Sándor (Bp., 1913. júl. 9–Bp., 1985. márc. 3.): nyelvész, irodalomtörténész, a nyelvtudományok doktora (1983). Mindkét szülői ágon rabbi ősök leszármazottja. Heller Bernát tanítványa volt. 1938-ban avatták rabbivá. 1938–1940 között Oxford, Cambridge, London könyvtáraiban – egyéb kutatások mellett – középkori héber kéziratokat tanulmányozott. 1941-től 1944-ig Dunaföldváron volt főrabbi. 1944. dec. 31-én édesanyját a nyilasok lelőtték. 1945-től újjáépíttette, 1950-től igazgatta a pesti Rabbiképző Intézetet. Bár külföldről sok meghívást kapott (pl. a jeruzsálemi Héber Egyetem könyvtárigazgatói tisztére), e hivatalban maradt haláláig. A nyelvtudományok doktora címet életművéért kapta. Publikációinak száma mintegy 1600. Fő műve a <i>Geniza Studies</i> (Hildesheim, 1981), az egyetemes zsidó művelődéstörténet. Kiadta Löw Immanuel <i>Fauna und Mineralienjét</i> (1969) és folklórtanulmányait (1975), Goldzieher Ignác <i>Naplóját</i> (Leiden, 1978, magyarul, ford. ~né Bernáth Livia), a <i>Kaufmann Haggadát</i> (1957), a <i>Majmuni Kódexet</i> (1980). Szerk. a

		<p>Heller- (1941), a Löw- (1947) és a Goldzieher- (Jeruzsálem, 1958) emlékkönyveket, a <i>Magyar-zsidó oklevéltár</i> köteteit (1959–63, Grünwald Fülöppel, 1965-től egyedül), a <i>Magyarországi zsidó hitközségek monográfiáit</i>. 1970-től újraindította az <i>Évkönyveket</i>. Tanulmányokban dolgozta fel a purim, a széder, a jom kippur, a sávuot szakrális néprajzát. Jelentősek irodalmi motívumkutatásai, megfejtései: „bolygó zsidó”, „szamárlétra”, „fakitépő Sámson” stb. Az összehasonlító hagyomány- és tárgytörténeti módszer alkalmazásával iskolát teremtett. Kiadatlan leveleket, verseket publikált (egy részét Zsoldos Jenővel). Jelentősek Arany- és Mikszáth-kutatásai. Prédikációi a műfaj legszebb hagyományait őrzik. Öccsének küldött levelek formájában naplót írt. Könyvtárának zsidó tárgyú anyaga az MTA Keleti Könyvtárába került. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Löw Immánuel (Szeged, 1854. jan. 20–Bp., 1944. júl. 19.): főrabbi, orientalista, művelődéstörténeti író, ~ Lipót fia. Egy.-i és teológiai tanulmányait Berlinben végezte. 1878-ban választotta főrabbijává a szegedi zsidó hitközség. 1919-ben föllépett a fehérterror ellen, ezért 1921-ben pert indítottak ellene. Sémi filológiai dolgozataival, hitszónoklataival és botanikai tudományos munkásságával nemzetközi elismerést szerzett. A m. irodalom és történelem sok nagyságáról (Arany János, Deák Ferenc, Mikszáth Kálmán, II. Rákóczi Ferenc, Vörösmarty Mihály) mondott
--	--	---

		<p>emlékbeszédet, s ezeket nyomtatásban is megjelentette. Fő műve a négykötetes <i>Die Flora der Juden</i>. Magyarra fordította az Énekek Énekét, 1927-től 1940-ig a felsőház tagja volt. A magyar hatóságok kilencvenéves kora ellenére deportálták. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A 19. század végén erőteljessé vált a magyarországi nemzetiségek magyarosítása. Különösen sikeres volt a felemelkedő zsidó és német kisebbségek magyarsághoz való asszimilálódása. Az újonnan meginduló nagyvárosi fejlődés, a többségi társadalom befogadó hozzáállása, a modern nemzetállam megteremtését a nemzetiségek tömeges beolvadásával elképzelő hivatalos politika a zsidóság számára is lehetőséget biztosított az egyenlő társadalmi érvényesülésre és a magyar nemzethez tartozásra. A kiegyezés után Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter liberális reformjai között az egyik legelső a zsidók polgári és politikai egyenjogúsításáról szóló 1867-es emancipációs törvény volt. A 19. század végének liberális légkörében a magyarországi zsidók közül igen sokan valóban magyarrá váltak, a nemzethez tartozónak érezték magukat. Világviszonylatban is egyedülálló jelenségként megszületett a neológ zsidó vallás. A neológ zsinagógákban magyar nyelven tartották az istentiszteleteket. A zsidó vallás 1895-től törvény szerint is a többivel egyenrangú vallás lett. A városi zsidóságnak csak kisebb része tartott ki a hagyományos zsidó vallás mellett (<i>ortodox</i>, illetve <i>status quo ante</i>)
--	--	---

		<p>irányzat), a fővárosi zsidóságnak például közel háromnegyede csatlakozott a neológ irányzathoz. Vidéken ugyanakkor továbbra is meghatározók maradtak az ortodox közösségek. A századfordulótól sokan magyar, vagy – szintén a magyarrá válás útját járó – német (sváb) házastársat választottak, gyermekeiket megkeresztelték.</p>
<p>I/B/2</p> <p>A nagyszülőkre vonatkozóan az interjúban elhangzó mondat: „Nagy magyarok voltak, mint minden zsidó vidéken.” – Értelmezd ezt az állítást! Mivel támasztja alá állítását az interjúalany? Mennyiben tekinthetők asszimilálnak a nagyszülei? Az asszimiláció mértéke összefügg-e azzal, hogy mennyire tartották reálisnak a rájuk leselkedő veszélyt, illetve hogy gondoltak-e bármilyen ellenállásra?</p>		<ul style="list-style-type: none"> • A háborús károk enyhítésére rendezett gyűjtések során jelentős adakozók • A nagyszülők magyarnak tekintik magukat, a nagypapa az első világháborúban harcolt • Asszimiláltságuk miatt valószínűtlennek gondolják, hogy nem tekintik őket a nemzet részének
<p>I/B/3</p> <p>Hogyan változott a falubeliek viselkedése a német megszállás után? Érthető-e, elfogadható-e ez a változás? Milyen cselekedeteket, gesztusokat tartanál az adott történelmi körülmények között is elvárhatónak, minimális kockázattal vagy semmilyen veszéllyel nem járóknak? Mi minősülne kockázatos, hősi viselkedésnek? Tudsz-e</p>		

<p>ilyen példát említeni?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tartózkodó, esetenként részvétet mutatnak • Viszonylag veszélytelen gesztusok: vigasztaló szavak, segítség a bevásárlásban stb. • Kockázatos: bújtatás, szökés segítése
<p>I/B/4</p> <p>Mennyire volt informálva a vidéki zsidóság a rá leselkedő veszéllyel kapcsolatban? Mit tudtak a deportálásokról és a gázkamrákról?</p> <p>Nézd meg az alábbi honlapon, hogy milyen sorrendben zajlott a vidéki zsidóság deportálása! Melyik csendőrkerülethez tartoztak a Szegedről deportáltak?</p> <p>http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/maps/maps_3.html</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sokan (mint pl. a Bános család) gyakorlatilag semmit sem tudtak, mások hallottak kósza híreket a lágerekről és a gázkamrákról, de egyszerűen nem akartak hitelt adni az információknak. 1944-ben sokszor rémhírterjesztőnek tekintették azokat, akik a deportálás valódi céljára figyelmeztették az embereket • VIII. (kassai) csendőrkerület: május 15–június 7. • IX. (kolozsvári) és X. (marosvásárhelyi) csendőrkerület: május 19–június 9. • II. (székesfehérvári) és VII. (miskolci) csendőrkerület: június 11–16. • V. (szegedi) és VI. (debreceni) csendőrkerület: június 25–28. • III. (szombathelyi) és IV. (pécsi) csendőrkerület: július 4–6. • (budapesti) csendőrkerület (elővárosok): július 6–8. • A szegedi deportáltak az V. csendőrkerülethez tartoztak
<p>I/B/5</p> <p>Tisztában voltak-e azzal, hogy hová viszik őket a zsúfolt vagonokban? Mekkora szerepet játszott a szerencse egy-egy ember túlélési esélyében, lehet-e beszélni ilyen helyzetben jó és rossz döntésekről?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Egyáltalán nem, különböző megalapozatlan hírek keringtek a vagonban (Kecskemét, Debrecen) • A szerencse döntő szerepet játszott abban, hogy nem Auschwitzba, hanem Strasshofba vitték őket • Az üresen maradt zsinagógák hasznosítására vonatkozó rendelet

<p>Sejthetett-e valamit a nem zsidó környezet abból, hogy zsidó szomszédok feltehetően nem fognak visszatérni? A kérdés megválaszolásához használd a 3/C forrást!</p>	<p>nyilvánvalóvá tette, hogy nem számolnak visszatérésükkel. Emellett számosan adtak be igénylést a deportált zsidók lakásaira és ingóságaira vonatkozóan</p>
<p>I/B/6 Milyen érvek és ellenérvek fogalmazódhattak meg a holokausztot túlélte zsidókban a hazatéréssel és a külföldre távozással kapcsolatban?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hazajönni – találkozni a családtagokkal, folytatni a korábbi életet • Külföld – pl. Svájc, Amerika, Palesztina: jó lehetőség az újrakezdésre • Nem akarnak visszatérni abba az országba, ahonnan kitaszították őket
<p>I/B/7 Interjúrészlet, két utas beszélgetése a vonaton: „Többen jöttek vissza, mint ahányan elmentek.” – Hogyan értelmezi az interjúalany ezt a mondatot? Neked mi a véleményed? Vizsgálta-e saját felelősségét a Bauer család környezete a faluban? Mi lehetett az oka annak, hogy mind a deportált család, mind a falubeliek kerültek a zsidókkal történet kibeszélését? Említs példát saját tapasztalataidból olyan helyzetre, amikor kölcsönösen nem beszéltek valamilyen kínos, a lelkiismereteket nyugtalanító dologról! Milyen előnyei lehetnek egy ilyen emlék őszinte kibeszélésének?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nem feltétlenül várták őket örömmel, bár olyanok is akadtak, akik segítettek • Nem kérdezték őket a történetekről a szomszédok • Felelősség eltussolása, lelkiismeret-furdalás elhallgattatása
<p>I/B/8 Az interjú végén látható családi fotók közül a „tablószerű”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Álló sorban balról az első: Fischer Sándor, munkaszolgálatban meghalt • Álló sorban balról a második: Fischer Sándor felesége, a háború után újra

<p>tízfős fotó elemzése</p> <p>Jelöljük be, hogy a képen látható családtagok közül ki halt meg a holokauszt során, és ki hagyta el később az országot!</p>	<p>férjhez ment, 1956-ban Izraelbe vándorolt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Álló sorban balról a harmadik: Bauer Lajos, munkaszolgálatban meghalt
<p>I/B/9</p> <p>A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bános Tibor vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjék meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődhessen meg • Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történeteket, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett <p>Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.</p>

Feladatlap I/C

Báros Tibor-interjú C. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
<p>I/C/1 Előkészítő feladatok</p>	<p>Nézzetek utána annak, hogy ki volt az interjúban említett Scheiber Sándor és Löw Immanuel! Mit jelent az asszimiláció fogalma a magyarországi zsidóság történetére vonatkoztatva?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Scheiber Sándor (Bp., 1913. júl. 9–Bp., 1985. márc. 3.): nyelvész, irodalomtörténész, a nyelvtudományok doktora (1983). Mindkét szülői ágon rabbi ősök leszármazottja. Heller Bernát tanítványa volt. 1938-ban avatták rabbivá. 1938–1940 között Oxford, Cambridge, London könyvtáraiban – egyéb kutatások mellett – középkori héber kéziratokat tanulmányozott. 1941-től 1944-ig Dunaföldváron volt főrabbi. 1944. dec. 31-én édesanyját a nyilasok lelőtték. 1945-től újjáépítette, 1950-től igazgatta a pesti Rabbiképző Intézetet. Bár külföldről sok meghívást kapott (pl. a jeruzsálemi Héber Egyetem könyvtárigazgatói tisztére), e hivatalban maradt haláláig. A nyelvtudományok doktora címet életművéért kapta. Publikációinak száma mintegy 1600. Fő műve a <i>Geniza Studies</i> (Hildesheim, 1981), az egyetemes zsidó művelődéstörténet. Kiadta Löw Immanuel <i>Fauna und Mineralienjét</i> (1969) és folklórtanulmányait (1975), Goldzieher Ignác <i>Naplóját</i> (Leiden, 1978, magyarul, ford. ~né Bernáth Livia), a <i>Kaufmann Haggadát</i> (1957), a <i>Majmuni Kódexet</i> (1980). Szerk. a Heller- (1941), a Löw- (1947) és a Goldzieher-

		<p>(Jeruzsálem, 1958) emlékkönyveket, a <i>Magyar-zsidó oklevéltár</i> köteteit (1959–63, Grünwald Fülöppel, 1965-től egyedül), a <i>Magyarországi zsidó hitközségek monográfiáit</i>. 1970-től újraindította az <i>Évkönyveket</i>.</p> <p>Tanulmányokban dolgozta fel a purim, a széder, a jom kippur, a sávuot szakrális néprajzát. Jelentősek irodalmi motívumkutatásai, megfejtései: „bolygó zsidó”, „szamárlétra”, „fakitépő Sámson” stb. Az összehasonlító hagyomány- és tárgytörténeti módszer alkalmazásával iskolát teremtett. Kiadatlan leveleket, verseket publikált (egy részét Zsoldos Jenővel).</p> <p>Jelentősek Arany- és Mikszáth-kutatásai. Prédikációi a műfaj legszebb hagyományait őrzik. Öccsének küldött levelek formájában naplót írt. Könyvtárának zsidó tárgyú anyaga az MTA Keleti Könyvtárába került. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Löw Immanuel (Szeged, 1854. jan. 20–Bp., 1944. júl. 19.): főrabbi, orientalista, művelődéstörténeti író, ~ Lipót fia. Egy.-i és teológiai tanulmányait Berlinben végezte. 1878-ban választotta főrabbijává a szegedi zsidó hitközség. 1919-ben föllépett a fehérterror ellen, ezért 1921-ben pert indítottak ellene. Sými filológiai dolgozataival, hitszónoklataival és botanikai tudományos munkásságával nemzetközi elismerést szerzett. A m. irodalom és történelem sok nagyságáról (Arany János, Deák Ferenc, Mikszáth Kálmán, II. Rákóczi Ferenc, Vörösmarty Mihály) mondott emlékbeszédet, s ezeket nyomtatásban is megjelentette. Fő műve a négykötetes <i>Die Flora der Juden</i>.
--	--	---

		<p>Magyarra fordította az Énekek Énekét, 1927-től 1940-ig a felsőház tagja volt. A magyar hatóságok kilencvenéves kora ellenére deportálták. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A 19. század végén erőteljessé vált a magyarországi nemzetiségek magyarosítása. Különösen sikeres volt a felemelkedő zsidó és német kisebbségek magyarsághoz való asszimilálódása. Az újonnan meginduló nagyvárosi fejlődés, a többségi társadalom befogadó hozzáállása, a modern nemzetállam megteremtését a nemzetiségek tömeges beolvadásával elképzelő hivatalos politika a zsidóság számára is lehetőséget biztosított az egyenlő társadalmi érvényesülésre és a magyar nemzethez tartozásra. A kiegyezés után Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter liberális reformjai között az egyik legelső a zsidók polgári és politikai egyenjogúsításáról szóló 1867-es emancipációs törvény volt. A 19. század végének liberális légkörében a magyarországi zsidók közül igen sokan valóban magyarrá váltak, a nemzethez tartozónak érezték magukat. Világviszonylatban is egyedülálló jelenségként megszületett a neológ zsidó vallás. A neológ zsinagógákban magyar nyelven tartották az istentiszteleteket. A zsidó vallás 1895-től törvény szerint is a többivel egyenrangú vallás lett. A városi zsidóságnak csak kisebb része tartott ki a hagyományos zsidó vallás mellett (<i>ortodox</i>, illetve <i>status quo ante</i> irányzat), a fővárosi zsidóságnak például közel háromnegyede csatlakozott a neológ irányzathoz. Vidéken ugyanakkor továbbra is meghatározók maradtak
--	--	--

		<p>az ortodox közösségek. A századfordulótól sokan magyar, vagy – szintén a magyarrá válás útját járó – német (sváb) házastársat választottak, gyermekeiket megkeresztelték.</p>
I/C/2	<p>A filmben Bános Tibor a Bauer családnevet használja. Mi lehet ennek az oka? Milyen szándékkal, illetve minek a reményében változtatták meg többen a nevüket a háború előtt? Mi lehetett a háború után a névváltoztatás oka?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A háború előtt – az asszimilációs folyamat része, a zsidóság körében gyakori, német hangzású név megváltoztatása • A háború után – a zsidó származás elhallgatása, a zsidó identitástól történő elszakadás szándéka
I/C/3	<p>Hogyan változott a falubeliek viselkedése a német megszállás után? Érthető-e, elfogadható-e ez a változás? Milyen cselekedeteket, gesztusokat tartanál az adott történelmi körülmények között is elvárhatónak, minimális kockázattal vagy semmilyen veszéllyel nem járónak? Mi minősülne kockázatos, hősi viselkedésnek? Tudsz-e ilyen példát említeni?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tartózkodó, esetenként részvétet mutatnak • Viszonylag veszélytelen gesztusok: vigasztaló szavak, segítség a bevásárlásban stb. • Kockázatos: bújtatás, szökés segítése
I/C/4	<p>Milyen magatartást tanúsítottak a csendőrök a kalocsai gettóban? Gyűjts példákat az interjúrészletek alapján arra, hogy fokozatosan nő a jogfosztás és a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Állandó fenyegetés • Megalázó motozás

<p>megalázottság mértéke a zsidókkal szembeni intézkedések során!</p>	
<p>I/C/5</p> <p>Nézz utána az alábbi honlapon, hogy milyen okai lehetnek néhány szerelvény Strasshofba irányításának!</p> <p>http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/index.php?section=1&type=content&chapter=4_2_5</p> <p>Milyen volt Strasshofban a helyiek viszonya a deportáltakhoz? Mi bizonyítja, hogy félniük kellett az együttérzőknek, de ezzel együtt volt lehetőségük a segítségadásra? Befolyásolta-e a háború végének közeledése az örök, és általában a külső környezet magatartását?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strasshofi deportálások háttere: lásd Tanári segédlet • Kevés kapcsolat a helyiekkel Strasshofban • Csak rejtve, közvetve tudnak segíteni • Theresienstadtban már azt tapasztalták, hogy az őrség kezd lazulni
<p>I/C/6</p> <p>Milyen érvek és ellenérvek fogalmazódhattak meg a holokausztot túlélte zsidókban a hazatéréssel és a külföldre távozással kapcsolatban?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hazajönni – találkozni a családtagokkal, folytatni a korábbi életet • Külföld – pl. Svájc, Amerika, Palesztina: jó lehetőség az újrakezdésre • Nem akarnak visszatérni abba az országba, ahonnan kitesztették őket
<p>I/C/7</p> <p>Interjúrészlet, két utas beszélgetése a vonaton: „Többen jöttek vissza, mint ahányan elmentek.” – Hogyan értelmezi az interjúalany ezt a mondatot? Neked mi a</p>	

<p>véleményed? Vizsgálta-e saját felelősségét a Bauer család környezete a faluban? Mi lehetett az oka annak, hogy mind a deportált család, mind a falubeliek kerültek a zsidókkal történet kibeszélését? Említs példát saját tapasztalataidból olyan helyzetre, amikor kölcsönösen nem beszéltek valamilyen kínos, a lelkiismereteket nyugtalanító dologról! Milyen előnyei lehetnek egy ilyen emlék őszinte kibeszélésének?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nem feltétlenül várták őket örömmel, bár olyanok is akadtak, akik segítettek • Nem kérdezték őket a történetekről a szomszédok • Felelősség eltussolása, lelkiismeret-furdalás elhallgattatása
<p>I/C/8</p> <p>Az interjú végén látható családi fotók közül a „tablószerű” tízfős fotó elemzése</p> <p>Jelöljük be, hogy a képen látható családtagok közül ki halt meg a holokauszt során, és ki hagyta el később az országot!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Álló sorban balról az első: Fischer Sándor, munkaszolgálatban meghalt • Álló sorban balról a második: Fischer Sándor felesége, a háború után újra férjhez ment, 1956-ban Izraelbe vándorolt • Álló sorban balról a harmadik: Bauer Lajos, munkaszolgálatban meghalt
<p>I/C/9</p> <p>A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bános Tibor vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjük meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődessen meg • Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történeteket, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett <p>Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.</p>

Feladatlap II/A

Bokor Péter-interjú A. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
II/A/1 Előkészítő feladatok	Nézz utána annak, hogy mit jelentett a második világháború alatt a munkaszolgálat fogalma!	<ul style="list-style-type: none"> • Zsidók és más, politikailag megbízhatatlannak minősített csoportok fegyvertelen katonai szolgálata Magyarországon 1939 és 1945 között. A munkaszolgálatosok („muszosok”) nehéz és veszélyes fizikai munkát végeztek (építkezések, aknaszedés, sáncásás stb.). A keleti fronton, a bori rézbányában, Erdélyben és a trianoni Magyarország területén, valamint az Alpokalján és a halálmenetekben mintegy 50-70 000 ember pusztult el az embertelen munkakörülmények és öreik (keret) bánásmódja miatt <p>Lásd: http://www.hdke.hu/tudastar/enciklopedia?page=2&title=m</p>
II/A/2	Hogyan jellemzi az interjúalany a zsidók és a nem zsidók együttélését a városban, illetve saját gimnáziumi osztályában? Mennyiben nevezhető „normálisnak” ez a viszony?	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi kapcsolatok általában normális keretek között maradtak • Bizonyos szolidaritás az osztálytársak között, együtt jártak iskolába, tánciskolába, szórakozni • Elsősorban a szoros barátságok esetén érvényesült a zsidó/nem zsidó különbség

<p>II/A/3</p> <p>Milyen összefüggésben hall a fiatal Bokor Péter Auschwitzról? Mennyire volt általános ez a tudás környezetében? Mi történt bátyjával a munkaszolgálat során? Milyen elhatározásra jut a fenti élmények nyomán?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sík Ottótól hall először Auschwitzról 1942-ben: „oda meghalni viszik az embereket” – nagyon kevesen sejtették • Bátyját agyonverték a munkaszolgálat során – elhatározás: nem hagyja magát, amíg él, szökni fog
<p>II/A/4</p> <p>Milyen élmények érik a mohácsi gettó deportálásakor? Milyen elhatározásában erősíthette meg ez a tapasztalat?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Szemtanúja a deportálásnak, végtelen kegyetlenség, kíméletlenség • Ezeket az embereket nem munkára viszik, mindent meg kell próbálni a szökés, a megmenekülés érdekében
<p>II/A/5</p> <p>Hogyan jellemzi a győri tábort az interjúalany?</p> <p>Nézd meg az alábbi honlapon, honnan indultak és merre tartottak azok a halálmenetek, amelyekről a győri tábor kapcsán beszél!</p> <p>http://www.holokauszmagyarorszagon.hu/maps/maps_4.html</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Azok számára hozták létre, akik nem bírták a gyalogos deportálást • Nem volt élelmezés, minden tetves, nagy a hideg • A halálmenetek fő útvonala: Budapest–Győr–Hegyeshalom, a túlélőket továbbhajtották Mauthausenbe, Günskirchenbe és más táborokba
<p>II/A/6</p> <p>Mi kényszeríti újabb szökésre Bokor Pétert? Milyen lehetőségeket kellett mérlegelnie a nyilas érzelmű kaposvári orvos megjelenésekor?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dr. Merényi Dezső nyilas érzelmű kaposvári orvos – nagy a lebukás veszélye • „Nem tenni semmit a nagyobb rizikó”
<p>II/A/7</p> <p>Próbáld összegyűjteni, hogy az interjúalanynak hány</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Francia szökevényként – Teknős Péter • Rühes katonaként – Teknős Péter

<p>menekülési kísérlete vallott kudarcot, és hogy az üldöztetés hónapjaiban kiktől kapott segítséget! Mekkora szerepet játszott a túlélésben saját aktív, a passzív sodródást elutasító magatartása, és a szerencse? Érvelj állításod mellett!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Katonákkal együtt, hamis útlevelemmel – Kállay Mária • Kiszökik a győri internálótáborból – Varga bácsi • Kiszökik a grazi SS laktanyából • Megszökik a német katonákat szállító vonatról
<p>II/A/8 Jelöld be a térképen, hogy hol voltak Bokor Péter életének legfontosabb fordulópontjai az 1944-es és az 1945-ös esztendőben!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaposvár, Pannonhalma, Mohács, Nagybajom, Komárom, Győr, Wiener Neustadt, Graz, Eutin
<p>II/A/9 Hogyan változtak az évek során Bokor Péter emlékei a zsidóüldözésekkel kapcsolatban? Mit gondolsz ezekről a változásokról? Véleményed szerint mire igazán fontos emlékezni, mi az, amit semmiképp sem szabad elfelejteni a holokauszt történetéből?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ma már a rengeteg borzalom mellett az emberek közötti szolidaritásra is emlékszik, ezt is fontosnak tartja
<p>II/A/10 A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bokor Péter vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	

- Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjék meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődhessen meg
- Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történetet, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett

Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.

Feladatlap II/B

Bokor Péter-interjú B. tanulócsoporth

Kérdések, feladatok		Megoldások
II/B/1 Előkészítő feladat	Az interjúban elő fog fordulni Kállay Miklós miniszterelnök neve. Nézz utána annak, hogy milyen lépések jellemezték kormányfői tevékenységét!	<ul style="list-style-type: none">• Kállay Miklós (Nagyhalász, 1887. jan. 23–New York, 1967. jan. 14.): politikus, miniszterelnök. 1942. márc. 9-én Horthy Miklós Bárdossy László helyére nevezte ki miniszterelnöknek, mivel Bárdossy kizárólagos német orientációját veszélyesnek tartotta, és nem akarta teljesen megszakítani a Ny-i hatalmakhoz fűződő kapcsolatait. Politikája kudarcra volt ítélve: egyrészt félve a németektől nem teljesítette az angolszász hatalmak feltételeit, másrészt tárgyalásaival felkeltette a németek bizalmatlanságát. Hogy a háború számukra válságos szakaszában Magyarország gazdasági és katonai erőforrásaival korlátlanul rendelkezessenek, 1944. márc. 19-én a németek megszállták az országot. Ugyanezen a napon menedékjogot kért a bp.-i török követségen, majd ezt önként elhagyta, mire a németek elfogták, később koncentrációs táborban őrizték. 1945 után Olaszó.-ban, majd 1951-ben az USA-ban telepedett le. <i>Magyarország miniszterelnöke voltam, 1942–44</i> címmel írta meg emlékiratait. (<i>Magyar Életrajzi Lexikon, 1000–1990</i>)

<p>II/B/2</p> <p>Milyen jelek utalnak az iskolában a negatív megkülönböztetés megjelenésére?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1938 után a Somogy megyei Volksbund vezetője, Hitler lelkes híve, Ercsey Jakab lesz a gimnázium igazgatója; az iskolavezetés részéről érezhető a megkülönböztetés, pl. zsidó származású tanulókat nem küldenek tanulmányi versenyekre
<p>II/B/3</p> <p>Hogyan szervezi meg szökését az interjúalany a német megszállást követő napokban? Mennyire tartod abszurdnak az ötletet? Hogyan változhatott a kaposváriak magatartása a harmincas években tapasztalt „normális” együttéléshez képest? (3/A forrás)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hamis papírokat szerez, szökött francia fogolyként akarja feladni magát, hogy majd később internálják, és így viszonylagos biztonságban legyen • A korábbi normális viszony megromlik, a megszállás után már a városi lakosok közül is többen elkülönítésüket szorgalmazzák
<p>II/B/4</p> <p>Mi lehet az oka, hogy a zsidó munkaszolgálatosok és az őket kísérő katonák közösen próbáltak megszökni hamis menetlevéllel? Miért nem sikerült eljutniuk a fővárosba?</p> <p>Milyen rendszabályok szerint kellett élni a komáromi házban?</p> <p>Milyen következményekkel járt a lebukás?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Háború vége, reménytelenség, mindannyian az életüket próbálják menteni • A katonák Pestre akarnak menni a családjukhoz • A terv meghiúsul, bezárul az ostromgyűrű • A Kállay Mária háza melletti lakásban élnek, főzni csak este szabad, hogy a kéményből felszálló füst ne keltsen feltűnést, éjszaka gyűjtenek fát a fűtéshez

<p>II/B/5</p> <p>Helyesnek tartod-e a szökésben Bokor Péternek segítő Varga bácsi tanácsát („Legyél a tömeggel!”)? Valóban nagyobb esélyt jelenthetett ez a túlélésre? Érvelj állításod mellett!</p>	<p>Például:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagyobb esély az elbújásra • kevésbé kiszolgáltatott • könnyebb élelemhez jutni, mint egyedül
<p>II/B/6</p> <p>A felszabadulást követően milyen konfliktus terhelte meg Klein Erzsébettel kialakult kapcsolatát? Milyen érvek és ellenérvek fogalmazódhattak meg a holokausztot túlélő zsidókban a hazatéréssel és a külföldre távozással kapcsolatban?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Erzsike bátyja nem hajlandó visszamenni, hűgát magával viszi Amerikába <p>Például:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mellette: rokonok, család megkeresése, kötődés a szülőföldröz és a nyelvhez (Bokor Péter író akart lenni) • ellene: maguk mögött hagyni az országot, ahonnan deportálták őket
<p>II/B/7</p> <p>Próbáld összegyűjteni, hogy az interjúalanyrak hány menekülési kísérlete vallott kudarcot, és hogy az üldöztes hónapjaiban kiktől kapott segítséget! Mekkora szerepet játszott a túlélésben saját aktív, a passzív sodródást elutasító magatartása, és a szerencse? Érvelj állításod mellett!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Francia szökevényként – Teknös Péter • Rühes katonaként – Teknös Péter • Katonákkal együtt, hamis útlevéllal – Kállay Mária • Kiszökik a györi internálótáborból – Varga bácsi • Kiszökik a grazi SS laktanyából • Megszökik a német katonákat szállító vonatról

<p>II/B/8</p> <p>Jelöld be a térképen, hogy hol voltak Bokor Péter életének legfontosabb fordulópontjai az 1944-es és az 1945-ös esztendőben!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaposvár, Pannonhalma, Mohács, Nagybajom, Komárom, Győr, Wiener Neustadt, Graz, Eutin
<p>II/B/9</p> <p>Hogyan változtak az évek során Bokor Péter emlékei a zsidóüldözésekkel kapcsolatban? Mit gondolsz ezekről a változásokról? Véleményed szerint mire igazán fontos emlékezni, mi az, amit semmiképp sem szabad elfelejteni a holokauszt történetéből?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ma már a rengeteg borzalom mellett az emberek közötti szolidaritásra is emlékszik, ezt is fontosnak tartja
<p>II/B/10</p> <p>A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bokor Péter vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjék meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődhessen meg • Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történeteket, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett <p>Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.</p>

Feladatlap II/C

Bokor Péter-interjú C. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
II/C/1 Előkészítő feladatok	Olvass utána annak, hogy mit tartalmazott az ún. első és második zsidótörvény!	Lásd Tanári segédlet
II/C/2	Milyen összefüggésben áll az első és a második zsidótörvény azzal, hogy egy bizonyos „Gács úr” megpróbálja megszerezni Bokorék gyógyszerárát? Nézz utána annak, hogy mit jelent a stróman fogalma! Mit gondolsz, befolyásolta-e a többségi társadalom erkölcsi ellenállóképességét az a lehetőség, hogy a törvényeknek köszönhetően megszerezte mások vagyonát? Miért? A kérdés megválaszolásához használd fel a 3/B forrást!	<ul style="list-style-type: none"> • A stróman fogalma – lásd Tanári segédlet • A gazdasági életből való kiszorítás szándéka • A pénz és a vagyon megszerzésének lehetősége sokak erkölcsi magatartását gyengíti • Ez a jelenség a deportálások kapcsán még egyértelműbben megfigyelhető (lásd 3/B forrás – szikvízgyár)

<p>II/C/3</p> <p>Igaz-e, hogy a munkaszolgálatra vonatkozó behívó esélyt jelentett az életben maradásra?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ennek köszönhetően nem kell bevonulnia a gettóba, és elkerüli a későbbi deportálást
<p>II/C/4</p> <p>Miért hiúsul meg az újabb szökési terv?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A terv szerint október 15-én szökött volna meg a kaposvári kórházból, de Szálasi hatalomátvétele ezt meghiúsítja
<p>II/C/5</p> <p>Miért abszurd az üldözöi elől menekülő zsidó fiatalember helyzete Grazban?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zsidó létére besorozzák a Waffen SS-be
<p>II/C/6</p> <p>Mennyit tudott meg, illetve akart megtudni édesanyja sorsáról az interjúalany? Mi lehet ennek az oka? Hány családtagját veszítette el a holokauszt során?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Édesanyja a deportálás során halt meg • „Nem akartam többet megtudni” • Bátyja, Bokor Pál – munkaszolgálatosként vesztette életét • Nagybátyja, Bokor László és annak felesége, Elek Ilona – a deportálások előtt nagybátyja megmérgezte magát és családját
<p>II/C/7</p> <p>Próbáld összegyűjteni, hogy az interjúalanynak hány menekülési kísérlete vallott kudarcot, és hogy az üldöztetés hónapjaiban kiktől kapott segítséget! Mekkora szerepet játszott a túlélésben saját aktív, a passzív sodródást elutasító magatartása, és a szerencse? Érvelj állításod mellett!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Francia szökevényként – Teknős Péter • Rühes katonaként – Teknős Péter • Katonákkal együtt, hamis útlevelel – Kállay Mária • Kiszökik a győri internálótáborból – Varga bácsi • Kiszökik a grazi SS laktanyából • Megszökik a német katonákat szállító vonatról

<p>II/C/8</p> <p>Jelöld be a térképen, hogy hol voltak Bokor Péter életének legfontosabb fordulópontjai az 1944-es és az 1945-ös esztendőben!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaposvár, Pannonhalma, Mohács, Nagybajom, Komárom, Győr, Wiener Neustadt, Graz, Eutin
<p>II/C/9</p> <p>Hogyan változtak az évek során Bokor Péter emlékei a zsidóüldözésekkel kapcsolatban? Mit gondolsz ezekről a változásokról? Véleményed szerint mire igazán fontos emlékezni, mi az, amit semmiképp sem szabad elfelejteni a holokauszt történetéből?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ma már a rengeteg borzalom mellett az emberek közötti szolidaritásra is emlékszik, ezt is fontosnak tartja
<p>II/C/10</p> <p>A most látott interjú néhány évvel ezelőtt készült. Mi lehetett az oka annak, hogy Bokor Péter vállalta a beszélgetést? Fogalmazz meg a döntés mellett, illetve ellene szóló érveket!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: kibeszélés igénye, történelmi ismeretek átadása, azért ismerjék meg a későbbi generációk a történetet, hogy az ne ismétlődhessen meg • Ellene: fájó sebek felszakítása, újra át kell élni a történeteket, szégyenérzet azért, hogy ez velük megtörténhetett • Lehetséges megoldás, ha az osztályteremben a tanár a táblát egy vonallal két részre osztja, és a tanulók a megfelelő oldalra (mellette–ellene) írhatják gondolataikat. Egyszerre több tanuló is írhat, teljes mondatok mellett szavakat, szókapcsolatokat is.

Feladatlap III/A

Szabó Éva-interjú A. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
<p>III/A/1 Előkészítő feladatok</p>	<p>Milyen szerepet játszottak Magyarországon a svéd diplomaták az embermentésben? Olvasd el legalább egy embermentő történetét <i>A Világ Igazai Magyarországon a második világháború alatt</i> című kötetből!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wallenberg, Raoul (Stockholm, 1912. augusztus 4–Moszkva?, 1947. július 17.?) svéd építészmérnök, diplomata. A második világháború idején a Közép-Európai Kereskedelmi társaság alkalmazottja. 1944. július 9-én érkezik Budapestre mint a svéd követséghez beosztott titkár. A hivatalos svéd zsidómentő akciók szervezője. Az ún. „nemzetközi” gettóban számos házat svéd védelem alá helyez, ezrel ad ki svéd állampolgárságot igazoló védleveleket; gyalogmenetekből, a Józsefvárosi pályaudvaron deportálás előtt állók tömegéből ment ki embereket. 1945. január 17-én a szovjet hatóságok letartóztatják, Moszkvába hurcolják. Ellenőrizhetetlen szovjet információ szerint a moszkvai Ljubjanka börtönben hal meg szívrohamban. 1963-ban a Yad Vashem a Világ Igaza kitüntetésben részesíti. • Danielsson, Carl Ivan (1880–1963) svéd diplomata, 1942. november 4-től budapesti svéd követ, tevékenyen részt vesz a semleges országok Budapesten akkreditált diplomatáinak zsidómentő akcióiban. A Yad Vashem 1982-ben a Világ Igaza kitüntetésben részesíti.

		<ul style="list-style-type: none"> • A Svéd Vöröskereszt 1944–1945 folyamán jelentős szerepet játszik a magyarországi zsidómentési akciókban. 1944. június 11-én Carl Ivan Danielsson budapesti svéd követ átíratot intéz a magyar kormányhoz, amelyben engedélyt kér, hogy a szervezet beavatkozhasson a magyarországi zsidók ügyének rendezésébe. Az akciót dr. Valdemar Langlet, a Svéd Vöröskereszt budapesti irodavezetője irányítja, aki a kibocsátott menlevelek és védőútlevelek számát illetően jóval túllépi hatáskörét.
<p>III/A/2</p> <p>Mire utal az interjúban említett balatonboglári Fischl család magatartása? Mire gondolhattak, és mire nem számítottak jövőjükkel kapcsolatban? Hogyan reagáltak Szabóék a kérésre? Mi döbbsentette rá Szabóékat arra, hogy a gettóba gyűjtött zsidókra halálos veszedelem leselkedik? Hogyan értékeled magatartásukat a rájuk bízott értékekkel kapcsolatban? Előfordulhatott-e olyan helyzet, amikor nagy kísértést érezhettek volna a koffer tartalmának értékesítésére, ha tudják, hogy mit tartalmaz?</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Érezték, hogy vagyoniuk veszélybe kerülhet, de bíztak a visszatérésben • Szabóék önzetlenül segítettek • A Fischl lakás kifosztása volt a meghatározó és megdöbbsentő élmény Szabóék számára • Pl. az ostrom idején élelmiszert vásárolhattak volna a kofferben található értéktárgyak segítségével

<p>III/A/3</p> <p>Mi készítette Szabó Imrét arra, hogy otthont hozzon létre a menekült gyermekek számára ? Milyen nehézségekkel kellett megküzdeniük az otthon fenntartóinak?</p> <p>Számíthattak-e bárki más segítségére ezek a gyerekek?</p> <p>Hasonlítsd össze az interjúban hallottakat Szabó Imre naplójának idevonatkozó részleteivel! (1. forrás)</p>	<ul style="list-style-type: none">• A svéd diplomaták kérése• Sok az elárvult, szüleit elvesztett gyermek• Sok felnőtt úgy érzi, hogy gyermeke nagyobb biztonságban van, ha nem marad vele a csillagos házban vagy a gettóban• Ellátás, ruházkodás, helyiség, ágyak
---	--

Feladatlap III/B

Szabó Éva-interjú B. tanulócsoporthoz

Kérdések, feladatok		Megoldások
<p>III/B/1 Előkészítő feladatok</p>	<p>Olvass utána annak, hogy mi jellemezte a magyarországi egyházak zsidóüldözésekkel kapcsolatos magatartását! Olvasd el legalább egy embermentő történetét A <i>Világ Igazai Magyarországon a második világháború alatt</i> című kötetből!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A zsidók jogfosztásával és üldözésével kapcsolatban a magyarországi keresztény egyházak magatartása meglehetősen ellentmondásos. Igaz, csökkenő lelkesedéssel, de támogatták az első két zsidótörvény elfogadását. Egyes egyházi méltóságok tiltakoztak ugyan a második zsidótörvény bizonyos rendelkezései ellen, de ellenvetésük elsősorban a törvény faji vonatkozásait érintette, és az áttértek jogait és érdekeit védő, valamint az áttérést és az asszimilációt elősegítő módosítást kívántak. A hivatalos egyházi vezetés a munkaszolgálat bevezetése ellen sem emelt szót, de meg kell említeni, hogy a csekély számú bátor tiltakozó között ott volt Slachta Margit, a Szociális Testvérek Társaságának főnöknője, aki megpróbálta felrázni a közvéleményt, és rávenni a hatóságokat a munkaszolgálatosokkal való kegyetlenkedések beszüntetésére. A harmadik zsidótörvényt a keresztény egyházak nem szavazták meg; szembenállásuk fő oka az volt, hogy a törvény közvetlenül érintette jó néhány hívüket, az áttérteket éppúgy, mint a

		<p>születésüktől fogva keresztényeket. A zsidó származású áttértek és a keresztények sajátos érdekeivel való törődés a legtöbb egyházi vezető magatartására jellemző volt a háborús időszakban, a megszállás idején is. Bár 1944 nyarán néhány egyházi vezető, köztük báró Apor Vilmos győri püspök kérte, hogy Serédi Jusztinián bíboros nyíltan emeljen szót a legalapvetőbb emberi jogok megsértése ellen, a bíboros ezt elmulasztotta. A nyilvános állásfoglalás elmaradása negatív hatással volt a magyarországi katolikus és protestáns egyházak többi vezetőjére (akik magatartása alapvetően nem különbözött Serédiétől): az egyházak közös hallgatása felbátorította a zsidóság ellenfeleit, és elbizonytalanította potenciális segítőit. Mindezek mellett azt is meg kell említeni, hogy az egyházi vezetők közül néhányan határozottan kiálltak az üldözöttek védelmében, mint pl. báró Apor Vilmos győri püspök, Czapik Gyula egri érsek, Hamvas Endre csanádi és Márton Áron erdélyi püspök. A már említett Szociális Testvérek Társasága mellett fontos embermentő tevékenységet folytatott a Szent Kereszt Egyesület, és a protestáns Jó Pásztor Bizottság. Az utóbbihoz 1944 májusában az evangélikus egyház is csatlakozott, ezt követően lett Sztéhlo Gábor evangélikus lelkész az evangélikus egyház képviselőjévé a munkaszolgálatosok és az áttértek gyermekeiről való gondoskodásban (Randolph L. Braham: <i>A magyar holocaust</i> nyomán)</p>
--	--	---

<p>III/B/2</p> <p>Miért érkezhetett 1944 őszén a pályaudvarra sok, iratok nélküli menekült? Mit gondolsz, miért akartak beszélni magukról a menekülő zsidók a fiatal teológushallgatónak? Mi lehetett az oka annak az utasításnak, hogy lehetőleg gyorsan adjon nekik egy hamis igazolványt, és ne beszélgessen velük?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1944 őszén a front elérte az országot, a magyarlakta területeket • Természetes reakció, szeretnék kibeszélni a félelmeiket • Lebukás veszélye, felhívja magára a figyelmet, esetleg kihallgathatnak egy hosszabb beszélgetést, és feljelentik
<p>III/B/3</p> <p>Kik bújtak el az iskola másik légtalmi pincéjében? Mivel magyaráznád, hogy maga a lelkész sem tudott (nem akart tudni?) arról, hogy pontosan kik és miért tartózkodnak ott? Hogyan jellemeznéd a lelkésznek az egyházi feletteséhez fűződő viszonyát? Miben tért el a saját álláspontja és magatartása, illetve a hivatalos egyházé?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Szökött katonák, zsidók, lengyelek • Senkitől sem akarta megtagadni a segítséget, de így talán kisebbnek érezte a veszélyt • Valószínűleg energiája sem volt arra, hogy folyamatosan ellenőrizze, kik tartózkodnak az épületben • Ellenezte az antiszemitizmust, emiatt került szembe Tasnádi Nagy Andrással, a budapesti egyházmegye főgondnokával (egyúttal az Országgyűlés elnöke)

Feladatlap III/C

Szabó Éva-interjú C. tanulócsoport

Kérdések, feladatok		Megoldások
<p>III/C/1</p> <p>Előkészítő feladatok</p>	<p>Nézz utána annak, hol helyezkedett el Budapesten a „nemzetközi” és a „nagy” gettó! Olvasd el legalább egy embermentő történetét</p> <p><i>A Világ Igazai</i></p> <p><i>Magyarországon a második világháború alatt</i> című kötetből!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az ún. „nagy” vagy pesti gettót Budapesten 1944 novemberében létesítették a Dohány utca környékén. Előtte, június 16-i kezdettel sárga csillaggal megjelölt, ún. csillagos házakban zsúfolták össze a budapesti zsidókat. A csillagos házak nagy része Pesten volt. A Szent István park–Pozsonyi út környéki házakban megszervezett ún. „nemzetközi gettó” házait „védett házak”-nak is nevezték. Ide a különböző semleges államok (svéd, svájci, vatikáni stb. követségek) védlevelével (<i>Schutzbrief</i>) vagy védőútlevelelével (<i>Schutzpass</i>) rendelkező zsidókat költöztették 1944 novemberétől (kb. 30-35 ezer fő). <p>Lásd: http://www.hdke.hu/node/2891</p>
<p>III/C/2</p> <p>Kik kértek menedéket Szabó Imrétől? Hasonlítsd össze az interjúban hallottakat Szabó Imre naplójának idevonatkozó részleteivel! (1. forrás)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kezdetben inkább a család ismerősei (pl. Szabó Éva osztálytársának családja), később már ismeretlenek is • Helyes volt átküldeni a nyilasok által átkutatott házba a lányát: ha nem nyugtatják meg Szövérfy bácsit, könnyen lehet, hogy nem bírja elviselni az 	

<p>Milyen kapcsolatban voltak korábban a családdal a segítséget kérők? Mit gondolsz, milyen választási lehetőségek álltak Szabó Imre és családja előtt? Mennyire volt meghatározó Szövérfy néni megmentésekor Szabó Imre lélekjelenléte? Mi a véleményed Szabó Imre döntéséről, amellyel lányát is veszélyes vállalkozásra utasítja azzal, hogy a nyilasokkal teli házba küldi az elbújtatott nő beteg férjéhez? Nézd meg a térképen, hol helyezkedett el a fasori református templom, és milyen távolságra lehetett egymástól a két épület!</p> <p>Nézd meg az alábbi honlapon, hogy hol folyt még embermentő tevékenység 1944-ben Budapesten!</p> <p>http://www.holokauszmagyarorszagon.hu/maps/maps_5.html</p>	<p>ijedséget</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helytelen volt átküldeni a nyilasok által átkutatott házba: igazságtalan a lányával szemben, kockáztatja az életét, miért nem megy inkább ő maga • Pár száz méternyire volt egymástól a két épület <p>Embermentő tevékenységek Budapesten (példák):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pápai nunciátúra (Dísz tér 5.) • Sztéhlo Gábor által vezetett gyermekotthon (Fillér u. 24.) • Nemzetközi Vöröskereszt (Mérleg u. 4–6.) • Carl Lutz svájci alkonzul, „Svájci Követség Idegen Érdekek Képviselete Kivándorlási Osztálya” (Vadász u. 29. „Üvegház”) • Spanyol követség, Giorgio Perlasca (Eötvös u. 11/b) • Szent Szív Zárda (Ajtósi Dürer sor 21.) • Szociális Testvérek Társasága, Slachta Margit (Thököly út 69.) • Raoul Wallenberg irodája (Üllői út 2.)
<p>III/C/3</p> <p>Mi a véleményed arról, hogy a hónapokon át zsidó üldözötteket segítő Szabó Imre 1945 áprilisában a hatóságok által keresett német tisztnek is menedéket nyújt egy éjszakára? Keress érveket döntése helyességének igazolására, illetve cáfolatához!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mellette: mindenkin segíteni kell, aki bajban van • Ellene: hiba volt, fel kellett volna jelentenie, nem kizárt, hogy háborús bűnöket is elkövetett